

بررسی تأثیر سطوح محافظه کاری گزارشهای مالی بر محتوای اطلاعاتی سود

حسابداری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر رسول برادران حسن زاده

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

دکتر یونس بادآورنهدی

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

صغرا ذاکری

کارشناس ارشد حسابداری

مقدمه

افزایش آگاهی نسبت به نقش و تأثیر رویه های حسابداری بر رویدادهای مالی و اطلاعات حسابداری موجب شده است تا تلاش های جدی تری جهت تشخیص عوامل مربوط و نحوه ی تأثیر آن ها بر اطلاعات مالی و بازار سرمایه به عمل آید.

محافظه کاری به عنوان یکی از ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری سابقه ای دیرینه در حسابداری دارد که به نظر واتز و حداقل از ابتدای قرن بیستم تاکنون، کیفیتی چشمگیر و غالب در عرصه حسابداری و گزارشگری مالی بوده است. توجه پیوسته و مستمر به مفهوم مزبور و اهمیت دادن به آن در تدوین استانداردهای حسابداری، می تواند نشان دهنده آن باشد که بکارگیری و اعمال رویه های محافظه کارانه از ویژگی فزونی منافع بر مخارج برخوردار است. مدت هاست که بر کمی کردن ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری تأکید شده و می شود، اما تاکنون کوشش چندانی برای بررسی منافع و مضار حاصل از اعمال محافظه کاری انجام نگردیده است [۵].

میزان دقت اطلاعات می تواند بر تصمیم گیری و پیش بینی تأثیر گذارد. معمولاً هرچه کیفیت و دقت اطلاعات بالا باشد، پیش بینی و تصمیم گیری ها، بهتر انجام می گیرد. علاوه بر این کیفیت بالای اطلاعات و متقارن بودن اطلاعات موجب هماهنگی بیشتر بین مدیران و سرمایه گذاران در خصوص تصمیمات سرمایه گذاری می شود. هرچه عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و سرمایه گذاران بیشتر باشد، سرمایه گذاران انتظار بازده بیشتری از سرمایه گذاری دارند. سود به عنوان نتیجه نهایی فرآیند حسابداری و اصلی ترین منبع اطلاعاتی، که این قدر مورد توجه و تأکید استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری است، ممکن است تحت تأثیر رویه های حسابداری، انتخابی مدیریت اندازه گیری شود.

در حالیکه اکثر حسابداران وجود محافظه کاری را قبول دارند ولی تاکنون تعریف جامعی از محافظه کاری ارائه نگردیده است. دو نوع تعریف در ادبیات حسابداری برای محافظه کاری مطرح است. اولی، وجود جانبداری در ارائه کمتر از واقع ارزش دفتری سهام نسبت به ارزش بازار آن که توسط فلتسام و اولسون در سال ۱۹۹۵ میلادی عنوان شد که معرف محافظه کاری از دیدگاه ترازنامه ای بوده و معیار نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری ($\frac{M}{B}$) نیز برگرفته از همین تعریف است و دومی، تمایل به سرعت بخشیدن در شناسایی زیان ها و به تعویق انداختن شناسایی سودها که معرف محافظه کاری از دیدگاه سود زبانی است و بر همین اساس باسودر سال ۱۹۹۷ میلادی معیار عدم تقارن زمانی را معرفی نمود [۴].

به طور کلی با توجه به مفهوم محافظه کاری، حسابداری باید از یک سو کمترین ارزش ممکن را برای دارائی ها و درآمدها و از سوی دیگر بیشترین ارزش ممکن را برای بدهی ها و هزینه ها گزارش کند همچنین هزینه ها را در زودترین زمان ممکن و درآمدها را در دیرترین زمان ممکن شناسایی و در حساب ها منظور نماید به این ترتیب خالص دارائی ها کمتر از قیمت جاری ارزش گذاری و منجر به انتخاب کمترین مبلغ ممکن از میان مبالغ موجود می گردد از این رو، تعبیر و تفسیر اطلاعات گزارش های مالی مبتنی بر رویه های محافظه کارانه برای آگاه

ترین استفاده کنندگان هم مشکل خواهد بود. در واقع واتر محافظه کاری را ساز و کاری مؤثر در قراردادهای بین شرکت و اعتبار دهندگان و سهامداران می داند که از اعتبار دهندگان و سهامداران در مقابل فرصت طلبی های مدیریت محافظت می کند. واتر (۲۰۰۳) ریشه محافظه کاری را در گزارشهای مالی، دلایل اقتصادی عنوان می کند که در قالب چهار تبیین عبارت است از: ۱ - تفسیر قراردادی محافظه کاری ۲ - تفسیر دعاوی قضایی محافظه کاری ۳ - تفسیر قانونگذاری محافظه کاری ۴ - تفسیر مالیاتی محافظه کاری ؛ و بیشترین نیاز برای حسابداری محافظه کارانه از نقش قراردادی حسابداری سرچشمه می گیرد [۱۲].

پس در پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سؤال است که: تأثیر سطوح محافظه کاری گزارش های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری چگونه است؟

پیشینه ی پژوهش

مهدی سدیدی (۱۳۸۷) با بررسی تأثیر محافظه کاری بر کیفیت سود و بازده سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۷۲ الی ۱۳۸۴ به این نتیجه رسید که بدون تغییر در برآوردها و روش ها می توان با تغییر سرمایه گذاری در دارایی ها و با بکارگیری رویه های محافظه کارانه یکنواخت برای ثبت و گزارش دارایی ها، سود را تغییر داد و این تغییر ناپایدار است مگر اینکه تغییر سرمایه گذاری در دوره های بعدی در حد مناسبی انجام گیرد که اثر متقابل رویه های محافظه کارانه را خنثی کند [۳].

بیتا مشایخ و همکاران (۱۳۸۸) به بررسی تأثیر محافظه کاری بر پایداری سود پرداختند. آنها به این نتیجه رسیدند که با افزایش محافظه کاری حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، توزیع سود سهام کاهش می یابد. و در این پژوهش محقق نسبت به رد یا پذیرش این فرضیه که پایداری سود همزمان با افزایش میزان محافظه کاری حسابداری کاهش خواهد یافت، اظهار نظری ننموده است [۱].

مهرانی و همکاران (۱۳۸۸) به بررسی محافظه کاری در سود حسابداری و رابطه آن با اقلام تعهدی پرداختند و دریافتند که سود حسابداری حدود ۳,۶۶ مرتبه نسبت به بازده منفی سهام حساس تر از بازده مثبت سهام است و حدود ۷۸ درصد از عدم تقارن زمانی در سود حسابداری توسط اقلام تعهدی توضیح داده می شود [۶].

خانلاری (۱۳۸۹) تاثیر محافظه کاری بر محتوای اطلاعاتی عایدات حسابداری در گزارشگری مالی شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۷ بررسی نمود. در این پژوهش محافظه کاری با استفاده از مدل باسو (۱۹۹۷) و محتوای اطلاعاتی عایدات حسابداری به روش ایستون و هریس (۱۹۹۱) محاسبه شده است. نتایج پژوهش بیانگر وجود رابطه غیرخطی بین محتوای اطلاعاتی عایدات حسابداری و محافظه کاری می باشد [۲].

پژوهشهای خارجی

بلچنردان و مهنرام (۲۰۰۶) به بررسی رابطه بین محافظه کاری و محتوای اطلاعاتی (مربوط بودن اطلاعات) پرداختند. آنها محافظه کاری را به صورت جانبداری رو به پائین در ارزش های دفتری و عدم تقارن زمانی سودها با استفاده از رویکرد بسط داده شده پنمن و ژانگ (۲۰۰۲) و باسو (۱۹۹۷) اندازه گیری کردند. آنها دریافتند که نسبت دادن محتوای اطلاعاتی صعودی بر محافظه کاری صعودی در حسابداری معقولانه نیست [۷].

دیمتریوس، آنستیس و نیگاکیس (۲۰۰۹) پژوهشی را در بورس اوراق بهادار آتن برای دوره ۱۹۸۹-۲۰۰۳ جهت بررسی اثرات محافظه کاری گزارشهای مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری شرکتهای یونان انجام دادند. نتایج پژوهشهای آنان نشان داد که یک رابطه غیر خطی میان محافظه کاری و محتوای اطلاعاتی سود حسابداری وجود دارد [۱۰].

بندی و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهشی به بررسی نقش محافظه کاری حسابداری در مربوط بودن و قابل اعتماد بودن سودهای جاری، پرداختند. نتایج پژوهش آنها علاوه بر مطابقت با بیانیه

ی شماره ۲ SFAC بیانگر این بود که محافظه کاری در حسابداری قابل اعتماد بودن سود جاری را فدای مربوط بودن آن می کند [۸].

فرضیه های پژوهش

فرضیه های این پژوهش عبارتند از :

(۱) سطوح محافظه کاری گزارش های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری تأثیر دارد.

(۲) سطوح محافظه کاری گزارش های مالی بر قیمت سهام تأثیر دارد.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش در پی بررسی اثر سطوح محافظه کاری گزارش های مالی بر محتوای اطلاعاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. بنابراین این پژوهش به دلیل اینکه نتایج آن به حل یک مشکل یا موضوع خاص می پردازد از لحاظ هدف کاربردی و از آنجائیکه متغیرهای مستقل یا علت قابل دستکاری نمی باشند از لحاظ روش انجام کار علی پس از وقوع می باشد.

۱. روش گردآوری اطلاعات و داده های پژوهش

در این پژوهش به منظور گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه ای از نوع اسنادی استفاده گردید. بدین گونه که اطلاعات مورد نیاز جهت ادبیات پژوهش و مبانی نظری آن از طریق کتابخانه ها، مجلات و مقالات معتبر و پایان نامه ها و اطلاعات و داده های آماری مورد نیاز جهت آزمون فرضیه ها نیز از طریق منابع سازمان بورس اوراق بهادار تهران گردآوری شده است.

۲. جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش، کلیه شرکت های پذیرفته در بورس اوراق بهادار تهران است، که انتخاب نمونه ها با توجه به معیارهای زیر بوده است :

(۱) از سال ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ در بورس حضور داشته باشند.

- ۲) سال مالی شرکت به ۲۹ اسفند ختم شود.
- ۳) شرکت بین سالهای ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ تغییر سال مالی نداده باشد.
- ۴) شرکت بین سال های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۸ وقفه عملیاتی نداشته باشد.
- ۵) شرکت بیش از ۴ ماه وقفه معاملاتی به طور متوالی نداشته باشد.
- ۶) شرکت های سرمایه گذاری، واسطه گری مالی، شرکت های هلدینگ، بانک ها و لیزینگ ها به سبب ماهیت خاص فعالیت شان حذف شده اند.
- گزارشهای مالی مشتمل بر ترازنامه، صورتحساب سود و زیان و صورت جریان وجه نقد که توسط شرکت به بورس ارائه گردیده مورد نظر بوده است، بنابراین گزارشهایی که بطور ناقص ارسال شده ملاک قرار نمی گیرد (بر اساس معیارهای فوق نمونه آماری پژوهش ۹۰ شرکت را در بر می گیرد).

تبیین متغیرهای پژوهش :

متغیر مستقل : سطوح محافظه کاری گزارش های مالی

متغیرهای وابسته : محتوای اطلاعاتی سود حسابداری، قیمت سهام

متغیرهای کنترلی : اندازه شرکت، ریسک سیستماتیک

محافظه کاری : واکنشی است احتیاط آمیز که در شرایط نبود اطمینان بکارگرفته می شود و می کوشد نشان دهد که نبود اطمینان و ریسک ذاتی در وضعیت شرکت بقدر کافی مطرح شده است. شاخص محافظه کاری بر اساس مدل گیولی و هاین برابر است با:

$$\text{شاخص محافظه کاری} = \frac{(\text{استهلاک} + \text{سود خالص قبل از اقلام غیر مترقبه}) - \text{جریان های نقدی حاصل از عملیات}}{\text{جمع دارایی ها در اول دوره}}$$

پس از اندازه گیری شاخص محافظه کاری با استفاده از مدل گیولی و هاین (۲۰۰۰) جهت تعیین سطوح محافظه کاری (پایین، متوسط و بالا) پس از مرتب نمودن مشاهدات مربوط به شاخص محافظه کاری بصورت صعودی، در مرحله اول بدلیل پرت بودن مقادیر موجود در ابتدا و

انتهای مشاهدات ۱,۵٪ از این مشاهدات حذف گردیده است و سپس جهت رعایت فواصل بین سطوح ۲٪ از مشاهدات مربوط به بین فواصل محافظه کاری (مناطق خاکستری) حذف و در نهایت مشاهدات براساس سطوح محافظه کاری به سه سطح ۳۱ درصدی تقسیم گردیده که مقادیر ۳۱ درصدی اول، دوم و سوم بترتیب: محافظه کاری پایین، متوسط و بالا را تشکیل می دهد. شاخص محافظه کاری بیان کننده مقدار محافظه کاری می باشد و قضاوت میزان محافظه کاری براساس مقادیر شاخص محافظه کاری بدست آمده انجام گرفته است.

محتوای اطلاعاتی سود حسابداری: در این پژوهش منظور از محتوای اطلاعاتی سود حسابداری عبارت است از:

۱) توانایی سرمایه گذار برای پیش بینی سودهای آتی با استفاده از سود گزارش شده سال جاری. (۱) توانایی سود حسابداری برای تبیین قیمت سهام.

در این پژوهش با توجه به دو مفهوم محتوای اطلاعاتی سود از دو مدل (۱) بازده (کالینز، ۱۹۹۴) و (۲) مدل قیمت (اولسون، ۱۹۹۵) جهت اندازه گیری محتوای اطلاعاتی استفاده گردیده است:

۱) **مدل کالینز (۱۹۹۴):** رابطه بازده - سود، ارتباط میان بازده های جاری سهام و سودهای آتی را به صورت مدل زیر ارائه می کند:

$$Ret_{i,t} = \alpha + b_0 E_{i,t-1} + b_1 E_{i,t} + b_2 E_{i,t+1} + b_3 Ret_{i,t+1} + U_{i,t}$$

$Ret_{i,t}$: بازده سهام شرکت i در سال t ($\times 100$ متوسط مجموع بازده ماهانه طی سال شرکت i در سال t)

(- درصد تغییرات سهام + ۱) \times آخرین قیمت ماه دوره t
قیمت ابتدای ماه دوره t

$E_{i,t-1}$: تفاوت سود پیش بینی شده (سود پیش بینی شده مندرج در گزارش سالانه فعالیت هیئت مدیره به مجمع عمومی عادی) و واقعی هر سهم (مندرج در صورت سود و زیان) شرکت i برای دوره $t-1$.

$$\frac{\text{EPS واقعی شرکت } i \text{ دوره } t - 1}{\text{EPS پیش بینی شده شرکت } i \text{ دوره } t - 1}$$

$E_{i,t}$: تفاوت سود پیش بینی شده و واقعی هر سهم شرکت i برای دوره t .

$$\frac{\text{EPS واقعی شرکت } i \text{ دوره } t}{\text{EPS پیش بینی شده شرکت } i \text{ دوره } t}$$

$E_{i,t+1}$: تفاوت سود پیش بینی شده و واقعی هر سهم شرکت i برای دوره $t+1$.

$$\frac{\text{EPS واقعی شرکت } i \text{ دوره } t + 1}{\text{EPS پیش بینی شده شرکت } i \text{ دوره } t + 1}$$

$Ret_{i,t+1}$: بازده سهام شرکت i برای دوره $t+1$.

$$\frac{\text{صد تغییرات سهام } (t + 1) \times \text{آخرین قیمت ماه دوره } t + 1}{\text{ابتدای ماه دوره } t + 1}$$

$Ret_{i,t+1} \times 100$: متوسط مجموع بازده ماهانه طی سال شرکت i برای دوره $t+1$.

کالینز از تغییرات سودها به عنوان متغیر مستقل استفاده کرده و برای راحتی فرض می کند که سودهای سالانه از قاعده حرکت تصادفی پیروی می کنند.

(۲) مدل اولسون (۱۹۹۵): این مدل که توسط اولسون ارائه شده است، قیمت هر سهم به صورت تابعی از سود هر سهم و ارزش دفتری بیان می شود.

$$P_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 EPS_{i,t} + \alpha_2 BV_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

$P_{i,t}$: قیمت هر سهم شرکت i برای دوره t

$EPS_{i,t}$: سود قبل از اقلام غیرعادی هر سهم شرکت i برای دوره t

$BV_{i,t}$: ارزش دفتری هر سهم شرکت i برای دوره t

قیمت سهام: متوسط سالانه آخرین قیمت ماه سهام است که در تابلو بورس تهران منعکس و مورد استفاده خریداران و فروشندگان قرار می گیرد.

اندازه شرکت: برای محاسبه متغیر اندازه شرکت از لگاریتم طبیعی ارزش اسمی سرمایه استفاده می شود.

ریسک سیستماتیک: بتا واحد اندازه گیری ریسک سیستماتیک مربوط به سهام است که در واقع درجه حساسیت پذیری بازده سهام را نسبت به تغییرپذیری بازده بازار اندازه گیری می کند. و جهت محاسبه آن از فرمول زیر استفاده می گردد:

$$\beta_{i,t} = \text{COV}(R_{i,t}, R_{m,t}) / \delta_{m,t}^2$$

واریانس بازده بازار $\delta_m^2 =$ ، کوواریانس بازده سهام و بازده بازار دوره t $\text{COV}(R_{i,t}, R_{m,t}) =$

برای محاسبه بازده بازار $(R_{m,t})$ برای دوره t از رابطه زیر استفاده می شود:

$$R_{m,t} = \frac{\text{آخرین شاخص ماه جاری دوره } t - \text{شاخص ماه قبل دوره } t}{t}$$

یافته های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش که شامل: جریان های نقدی حاصل از عملیات، استهلاک، سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه، دارائیهای اول دوره، قیمت سهام، سود هر سهم، ارزش دفتری هر سهم، اندازه شرکت، ریسک بازار(بتا)، تغییرات سود هر سهم (پیش بینی و واقعی) و بازده سهام می باشد.

نگاره ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه Median	انحراف معیار Std.d	حداقل Min	حداکثر Max
OFC _{i,t}	۳۶۰	۳۴۱,۰۵۵	۶۱,۱۴۸	۱,۱۴۴,۸۲۴	-۹۳۸,۳۸۷	۱۰,۵۱۳,۶۲۶
DEP _{i,t}	۳۶۰	۴,۴۲۹	۵۱۱	۶۰,۵۶۱	۰	۶۶۹,۰۱۶
NI _{i,t}	۳۶۰	۲۸۴,۵۷۰	۵۶,۲۲۱	۸۶۹,۱۹۷	-۶۸۱,۹۲۶	۷,۳۵۱,۶۲۴
Asset _{i,t-1}	۳۶۰	۲,۲۶۱,۴۲۶	۴۷۱,۵۴۰	۸۰۳,۱۲۳۴	۱۴,۰۵۵	۶۷,۹۲۷,۱۶۷
P _{i,t}	۳۶۰	۵۱۶۷	۳۳۸۶	۵۶۰۰,۲۵	۶۱۲	۵۱,۳۱۰
EPS _{i,t}	۳۶۰	۸۶۲,۲۵	۶۲۲,۵	۱۰۲۲,۶۰۲	-۳۸۹۱	۷,۱۴۶

۲۹,۱۸۰	-۲۷۵۵,۱	۲۴۵۱,۴۴۳	۱۹۱۸,۹۱۸	۲۳۷۱,۵۹۴	۳۶۰	$BV_{i,t}$
۷,۰۱۷۰	۳,۹۱۸	۰,۵۹۵	۵	۵,۰۵۸	۳۶۰	$SIZE_{i,t}$
۱۰,۱۶۳	-۸,۸۳	۲,۲۳۴	۰,۲۷۳۸	۰,۵۴۷	۳۶۰	$Beta_{i,t}$
۳۹۹,۳۸	-۱۰۲۷,۵	۸۵,۹۳	-۳,۹۱	-۱۰,۴۸	۳۶۰	$E_{i,t-1}$
۶۴۳,۳۵	-۴۳۲۹	۲۶۸,۸۱	-۶,۴۷	-۳۲	۳۶۰	$E_{i,t}$
۹۷۹	-۹۶۸۵	۵۸۶,۳۸	-۳,۵۶	-۶۶,۶۶	۳۶۰	$E_{i,t+1}$
۱۸۷,۹۰۶	-۱۵,۰۲۸	۲۸,۵۱	۰,۹۰۰۶	۱۰,۸۶۱	۳۶۰	$Ret_{i,t}$
۱۸۷,۹۰۰	-۱۵,۰۲۸	۲۸,۱۹۴	۱,۵۱۳	۱۰,۹۸۸	۳۶۰	$Ret_{i,t+1}$

نگاره ۲: آمار توصیفی متغیرها - مدل اولسون

حداکثر Max	حداقل Min	انحراف معیار Std.d	میانه Median	میانگین	تعداد مشاهدات	متغیر	
۳۰۸۰۲,۶۰۶	۸۷۸,۸۱۸	۴۹۵۰,۸۶۲	۴۳۲۱,۸۳۳	۵۸۵۷,۷۹۱	۱۱۲	Pi,t	Con - low
۵۵۴۸	-۳۳	۸۸۵,۳۰۹	۸۱۲,۵	۱۱۱۸,۱۹۵	۱۱۲	$EPS_{i,t}$	
۲۹۱۸۰	۱,۹۴	۲۹۵۹	۲۰۷۶	۲۶۲۵,۵۷	۱۱۲	$BV_{i,t}$	
۸,۱۱۳	-۷,۱۱۱	۱,۷۷۹	۰,۲۳۰	۰,۴۹۳	۱۱۲	$Beta_{i,t}$	
۶,۸۴۵	۴	۰,۵۳۹	۵,۰۱۹	۵,۰۴۱	۱۱۲	$SIZE_{i,t}$	
۲۰۸۲۱,۸۳۳	۶۶۶,۷۵۰	۴۳۰۴,۸۹۰	۲۴۵۳,۱۲۵	۴۱۳۶,۲۳۳	۱۱۲	Pi,t	Con - Average
۳۳۱۴	-۲۱۱	۵۹۷,۸۳۴	۵۲۸	۶۳۹,۳۴۸	۱۱۲	$EPS_{i,t}$	
۲۳۴۶۲	۱,۷۱۵	۲۲۸۱	۱۸۷۵,۹۰	۲۳۲۵	۱۱۲	$BV_{i,t}$	

۸,۰۴۷	-۷,۲۲۳	۲,۵۳۵	۰,۲۷۱	۰,۶۳۷	۱۱۲	Beta _{i,t}	Con - High
۷,۰۱۷	۴	۰,۶۳۶	۵,۰۳۶	۵,۱۱۵	۱۱۲	SIZE _{i,t}	
۲۰,۶۱۳	۶۱۲	۴۵۳۰	۳۴۰۵	۴۸۹۸	۱۱۲	P _{i,t}	
۶۹۲۶	-۳۸۹۱	۱۱۳۰,۸۳۵	۵۲۵	۷۳۱,۴۸۰	۱۱۲	EPS _{i,t}	
۱۷۶۱۲,۷۸	-۲۷۵۵	۲۱۴۲,۶۹	۱۶۸۸	۲۱۷۸,۸۸	۱۱۲	BV _{i,t}	
۱۰,۱۶۳	-۷,۶۶۲	۲,۵۱۶	۰,۳۳۱	۰,۶۵۶	۱۱۲	Beta _{i,t}	
۷,۰۱۷	۳,۹۱۸	۰,۶۳۵	۴,۹۷۷	۵,۰۶۴	۱۱۲	SIZE _{i,t}	

آزمون همبستگی بین متغیرهای پژوهش

در آزمون همبستگی فرض صفر و فرض مقابل به صورت زیر است:

$$\begin{cases} H_0 : \rho = 0 & (\text{بین دو متغیر مورد بررسی ارتباط وجود ندارد}) \\ H_1 : \rho \neq 0 & (\text{بین دو متغیر مورد بررسی ارتباط وجود دارد}) \end{cases}$$

با توجه به نرمال بودن متغیرهای مربوط به سطح پایین و بالای محافظه کاری برای مدل کالینز از آزمون همبستگی پیرسون و بدلیل غیرنرمال بودن متغیرهای سطح بالای محافظه کاری مدل کالینز و متغیرهای مربوط به تمامی سطوح مدل اولسون از همبستگی اسپیرمن استفاده گردیده و نتایج آزمونهای فوق در جداول ۴ الی ۵ ارائه گردیده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نگاره ۴: ماتریس همبستگی پیرسون متغیرها - مدل کالینز

Con - Low

SIZE _{i,t}	Beta _{i,t}	Ret _{i,t+1}	E _{i,t+1}	E _{i,t}	E _{i,t-1}	Ret _{i,t}		
						۱	Pearson	Ret _{i,t}
						۰,۰۲۶	sig	
					۱	۰,۷۸۹	Pearson	E _{i,t-1}
						۰,۷۳۰	sig	
				۱	-۰,۱۹۷	۰,۴۴۳	Pearson	E _{i,t}
						۰,۳۷	sig	
			۱	۰,۱۵۵	-۰,۰۲۴	-۰,۰۲۱	Pearson	E _{i,t+1}
						۰,۸۲۶	sig	
				۱	۰,۱۰۲	۰,۸۰۵	Pearson	Ret _{i,t+1}
						۰,۰۰۱	sig	
			-۰,۱۲۸	۰,۰۱	-۰,۰۸۳	۰,۹۸۸	Pearson	Beta _{i,t}
						۰,۳۷۷	sig	
			۰,۱۴۵	۰,۰۵۴	۰,۰۷۳	-۰,۱۱۸	Pearson	SIZE _{i,t}
						۰,۰۰۰	sig	
			۰,۱۲۷	۰,۵۷۲	۰,۴۴۴	۰,۰۳۲	Pearson	
						-۰,۱۰۷	sig	
			-۰,۱۰۴	۰,۱۵۴	۰,۰۴۱	-۰,۰۹۹	Pearson	
						۰,۲۶۲	sig	
			۰,۰۲۷۷	۰,۱۰۴	۰,۶۶۵	۰,۲۹۷	Pearson	
						۰,۷۳۵	sig	

Con - Average

						۱	Pearson	Ret _{i,t}
						۰,۲۲۶	sig	
						۰,۰۱۶	Pearson	E _{i,t-1}
						۰,۰۱۶	sig	
			۱	-۰,۲۰۵	-۰,۰۹۸		Pearson	E _{i,t}

				0,3	0,305	sig	
			-0,249	0,074	-0,055	Pearson	$E_{i,t+1}$
			0,008	0,44	0,568	sig	
			-0,103	0,062	0,036	Pearson	$Ret_{i,t+1}$
			0,282	0,516	0,704	sig	
			0,004	-0,13	-0,287	Pearson	$Beta_{i,t}$
			0,966	0,19	0,002	sig	
			-0,019	0,027	0,154	Pearson	$SIZE_{i,t}$
			0,145	0,775	0,105	sig	

Con -High

						Pearson	$Ret_{i,t}$
						sig	
					0,16	Pearson	$E_{i,t-1}$
					0,164	sig	
					0,379	Pearson	$E_{i,t}$
					0,000	sig	
					0,189	Pearson	$E_{i,t+1}$
					0,045	sig	
					-0,061	Pearson	$Ret_{i,t+1}$
					0,525	sig	
					-0,195	Pearson	$Beta_{i,t}$
					0,040	sig	

۰,۶۳۳	۰,۰۴۶	-۰,۰۴۶	۰,۱۰۱	-۰,۰۳۸	-۰,۰۸۹	Pearson	SIZE _{i,t}
۰,۶۳۳	۰,۶۳۱	۰,۳۷۰	۰,۲۸۷	۰,۶۹۳	۰,۳۵۳	sig	

نکته ۵: ماتریس همبستگی اسپیرمن متغیرها - مدل اولسون

Con - Low						
SIZE _{i,t}	Beta _{i,t}	EPS _{i,t}	BV _{i,t}	P _{i,t}		
				۱	Spearman's sig	P _{i,t}
			۱	-۰,۰۲	Spearman's sig	BV _{i,t}
		۱	۰,۶۴۹	۰,۰۲۶	Spearman's sig	EPS _{i,t}
		۰,۰۰۰*	۰,۷۸۶	۰,۰۴۷	Spearman's sig	Beta _{i,t}
	۱	۰,۱	-۰,۰۰۷	۰,۰۶۲	Spearman's sig	SIZE _{i,t}
	۰,۲۹۵	۰,۹۳۹	۰,۰۵۴	۰,۰۶۹	Spearman's sig	
۱	-۰,۰۹۴	۰,۰۰۶	۰,۰۵۴	۰,۰۶۹	Spearman's sig	
	۰,۳۲۴	۰,۹۵۲	۰,۵۷۲	۰,۴۶۸	Spearman's sig	
Con - Average						
				۱	Spearman's sig	P _{i,t}
			۱	-۰,۱۴۳	Spearman's sig	BV _{i,t}
		۱	۰,۶۸۸	۰	Spearman's	EPS _{i,t}

				۰,۹۹۸	sig		
			-۰,۱۶۷	-۰,۱۶۹	۰,۱۷۱	Spearman's	
۱			*۰,۰۷۸	**	**۰,۰۷۱	Beta _{i,t}	
			*	۰,۰۷۵		sig	
۱			-۰,۰۴۷	-۰,۰۱۵	-۰,۰۱۵	۰,۰۳۶	Spearman's
			۰,۶۲	۰,۸۷۶	۰,۸۷۸	۰,۷۰۳	SIZE _{i,t}
						sig	
Con -High							
					۱	P _{i,t}	
						Spearman's	
					-۰,۰۹۷	sig	
					۱	BV _{i,t}	
					۰,۳۱	Spearman's	
					۰,۵۷۲	sig	
					-۰,۱۳۴	Spearman's	
					۱	EPS _{i,t}	
					*۰,۰۰۰	sig	
					۰,۱۵۹	Spearman's	
					-۰,۰۰۸	sig	
					۰,۰۲۵	Beta _{i,t}	
					۰,۹۳۳	Spearman's	
					۰,۷۹	sig	
					**۰,۰۸۳	Spearman's	
					-۰,۰۳۹	sig	
					-۰,۱۰۲	SIZE _{i,t}	
					-۰,۰۸۷	Spearman's	
					۰,۰۶۴	sig	
					۰,۶۸۶	Spearman's	
					۰,۲۸۵	sig	
					۰,۳۶	Spearman's	
					۰,۵	sig	

***، بترتیب دارای همبستگی با ۹۵٪ اطمینان و دارای همبستگی با ۹۰٪ اطمینان

پروژه اسکاوه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی

آزمون فرضیه ها

آزمون فرضیه اول

در این فرضیه تاثیر سه سطح محافظه کاری بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار می گیرد

نگاره ۶: نتایج مدل کالینز برای پرتفوی محافظه کاری پایین، متوسط و بالا

Ret _{i,t} = α + b ₀ E _{i,t-1} + b ₁ E _{i,t} + b ₂ E _{i,t+1} + b ₃ Ret _{i,t+1} + b ₄ Beta _{i,t} + b ₅ SIZE _{i,t} + ε _{i,t}									
Con - High			Con - Average			Con - Low			
Sig	t	B _i	Sig	t	B _i	Sig	t	B _i	متغیرهای توضیحی
۰,۱۴	-۱,۴۸۶		۰,۱۱	۲,۵۷۹		۰,۶۱۶	-۰,۵۰۳		α
۰,۷۲۸	-۰,۳۴۸	-۰,۰۳۷	۰,۰۳۶	۲,۱۲	۰,۱۸۶	۰,۸۸۴	۰,۱۴۶	۰,۰۱۴	b ₀ E _{i,t-1}
۰,۱۸۸	-۱,۳۲۵	-۰,۱۳۸	۰,۰۸۳	۱,۷۴۷	۰,۱۵۴	۰,۳۵۴	۰,۹۳۱	۰,۰۹۱	b ₁ E _{i,t}
۰,۴۲۵	۰,۸	۰,۰۸۱	۰,۷۱	-۰,۳۷۳	-۰,۰۳۲	۰,۸۹۴	-۰,۱۳۳	-۰,۰۱۳	b ₂ E _{i,t+1}
۰,۳۵۹	۰,۹۲۱	-۰,۰۹۱	۰,۵۴	۰,۶۱۵	۰,۰۵۲	۰,۵۹۷	-۰,۵۳۰	-۰,۰۴۹	b ₃ R _{t+1}
۰,۲۴۶	۱,۱۶۷	۰,۱۱۶	۰	۳,۹۸	۰,۳۴۲	۰	۴,۲۲۶	۰,۳۹۱	b ₄ Beta _{i,t}
۰,۴۴۴	-۰,۷۶۹	-۰,۰۷۳	۰,۰۰۸	-۲,۷۲۱	-۰,۲۳۳	۰,۴۷۳	-۰,۷۲۰	-۰,۰۶۶	b ₅ SIZE _{i,t}
۰,۰۶۳			۰,۲۵۹			۰,۱۵۷			R ²
۰,۰۰۹			۰,۲۱۷			۰,۱۰۹			R ² adjusted
۱,۹۸۲			۱,۵۰۷			۲,۱۶۹			D-W
۱,۱۷۳			۶,۱۲۲			۳,۲۶۳			F
۰,۳۲۶						۰,۰۰۶			Sig

همانطور که در نگاره ۶ مشاهده می شود، آماره دورین_ واتسون نشان دهنده عدم وجود خود همبستگی بین خطاها برای هر سه سطح می باشد. R^2 تعدیل شده مدل نشان می دهد که سطح متوسط محافظه کاری محتوای اطلاعاتی بالاتری نسبت به سطوح دیگر دارد و با افزایش سطح محافظه کاری (بیشتر از متوسط) محتوای اطلاعاتی سود حسابداری کاهش می یابد. با توجه به مقدار Sig بدست آمده در آماره F معنی داری کل رگرسیون و فرض خطی بودن مدل در سطح اطمینان ۹۰٪ برای دو سطح پایین و متوسط محافظه کاری تایید می گردد و مقدار Sig بدست آمده در آماره F معنی داری کل رگرسیون و فرض خطی بودن مدل برای سطح بالای محافظه کاری رد می گردد. با توجه به مقدار Sig بدست آمده در آماره t برای $E_{i,t}$ نشان می دهد این ضریب برای سطوح پایین و بالای محافظه کاری معنی دار نبوده و برای سطح متوسط با سطح اطمینان ۹۰٪ معنی دار می باشد. بنابراین ارتباط میان سود - بازده در صورت بکارگیری سطوح مختلف محافظه کاری تحت تأثیر قرار می گیرد. و توانایی سرمایه گذار برای پیش بینی سودها بر مبنای سود گزارش شده جاری، تحت تأثیر رویه های محافظه کارانه قرار می گیرد. نتایج این فرضیه متناقض با نتایج بندی و همکاران (۲۰۰۹)، می باشد.

آزمون فرضیه اول - مدل اولسون

با توجه به مقادیر ضرایب و آماره t در نگاره ۷ مقدار ضریب $EPS_{i,t}$ در هیچ یک از سطوح محافظه کاری معنی دار نمی باشد در نتیجه این فرضیه رد می شود و نمی توان گفت سطوح محافظه کاری گزارش های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری تأثیر دارد. ضرایب رگرسیون و مقدار ثابت برای پرتفوی متوسط ضریب $BV_{i,t}$ و برای سطح بالای محافظه کاری ضریب $Beta_{i,t}$ کمتر از ۱۰ درصد می باشد در نتیجه فرض تساوی ضرایب رگرسیون و مقدار ثابت با مقدار صفر برای این سطوح و متغیرها با ۹۰٪ اطمینان رد می گردد و برای ضرایب بقیه متغیرها در مدل اولسون در تمامی سطوح، بالاتر از ۵ درصد بوده در نتیجه فرض تساوی ضرایب رگرسیون و مقدار ثابت با مقدار صفر رد نگردیده است.

نتایج این فرضیه با نتایج بلچنردام و مهنرام (۲۰۰۶) و دیمیتریوس، آنستیس و نیگاکیس (۲۰۰۹)، رابطه غیر خطی میان محافظه کاری گزارش های مالی و محتوای اطلاعاتی سود متناقض می باشد.

آزمون فرضیه دوم

در این فرضیه تاثیر هر یک از سه پرتفوی محافظه کاری بر قیمت سهام شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار می گیرد.

فرضیه های آماری بصورت فرض صفر (H_0) و فرض مقابل (H_1) به شرح زیر می باشد:

H_0 : بین میانگین قیمت سهام هر یک از پرتفوی های محافظه کاری تفاوت وجود ندارد.
 H_1 : بین میانگین قیمت سهام هر یک از پرتفوی های محافظه کاری تفاوت وجود دارد.

در این فرضیه بدلیل غیر نرمال بودن متغیر قیمت سهام (مطابق نگاره ۵) و پراکندگی مشاهدات مربوط به این متغیر، جهت تعدیل پراکندگی از ضریب پراکندگی (CV) به جای متغیر قیمت سهام استفاده گردیده است.

پس از استفاده از ضریب پراکندگی جهت تعدیل پراکندگی مربوط به مشاهدات، نتایج آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف ($K-S$) جهت بررسی نرمال بودن برای متغیر قیمت سهام، در سطح پایین محافظه کاری ($Con-Low$) و سطح بالای محافظه کاری ($Con-High$) نرمال و سطح متوسط محافظه کاری ($Con-average$) غیر نرمال می باشد. بدلیل غیر نرمال بودن سطح متوسط از آزمون کروسکال - والیس جهت آزمون فرضیه دوم استفاده گردیده است.

نگاره ۱۰: نتایج برای هر یک از سه پرتفوی محافظه کاری پایین، متوسط، بالا (مدل اولسون)

SIZE _{i,t}		Beta _{i,t}		P _{i,t}		متغیرهای توضیحی
Mean Rank	N	Mean Rank	N	Mean Rank	N	
۱۶۴,۹۴۰	۱۱۲	۱۶۴,۰۹۰	۱۱۲	۱۶۶,۴۲	۱۱۲	Con- Low
۱۷۵,۹۱۰	۱۱۲	۱۶۹,۱۷۰	۱۱۲	۱۶۰,۷۶۰	۱۱۲	Con - Average
۱۶۴,۶۵۰	۱۱۲	۱۷۲,۲۴۰	۱۱۲	۱۷۸,۳۲۰	۱۱۲	Con - High
۰,۹۷۹		۰,۴۰۲		۱,۹۰۸		Chi-Square
۲		۲		۲		df
۰,۶۱۳		۰,۸۱۸		۰,۳۸۵		Sig

تأثیر سه سطح محافظه کاری گزارش های مالی (پایین، متوسط، بالا) مورد آزمون و تحلیل آماری قرار گرفت. بالاترین میانگین رتبه در سطح محافظه کاری پایین، قیمت سهام، در سطح محافظه کاری متوسط، اندازه شرکت و در سطح بالای محافظه کاری به قیمت سهام تعلق دارد. نتایج حاصل از آزمون براساس آماره χ^2 نشان می دهد که مقدار sig مربوط به سه متغیر $P_{i,t}$ ، $Beta_{i,t}$ و $SIZE_{i,t}$ بیشتر از ۰,۰۵ است، بنابراین می توان نتیجه گرفت که هر یک از پرتفوی های محافظه کاری از نظر سه متغیر اختلاف معنی داری باهم ندارند و فرض H_0 رد نشده و ادعای تساوی میانگین قیمت سهام هر یک از پرتفوی های محافظه کاری پذیرفته می شود.

نتیجه گیری کلی

در این پژوهش تاثیر محافظه کاری در گزارشگری مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بین سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۸ صورت پذیرفت. نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش با استفاده از مدل اولسون نشاندهنده عدم تأثیر سطوح

محافظه کاری گزارش های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود می باشد. همچنین نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش با استفاده از مدل کالینز نشاندهنده تاثیر سطوح محافظه کاری گزارش های مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری می باشد. یعنی با توجه به نتایج می توان گفت در ایران به کارگیری محافظه کاری در گزارشهای مالی بر توانایی سرمایه گذار برای پیش بینی سودهای آتی با استفاده از سود گزارش شده سال جاری تأثیر دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم بیانگر عدم تأثیر سطوح محافظه کاری گزارشهای مالی بر قیمت سهام شرکت ها می باشد. یعنی با تغییر میزان محافظه کاری گزارشهای مالی تغییری در قیمت سهام شرکت ها بوجود نمی آید.

پیشنهادات علمی برای پژوهشهای آتی

- ۱) بررسی تأثیر محافظه کاری بر خطر افت قیمت سهام شرکت ها.
 - ۲) بررسی مقایسه ای ارتباط بین محافظه کاری و محتوای اطلاعاتی سودهای واقعی و پیش بینی شده .
 - ۳) بررسی محتوای اطلاعاتی نسبی و افزایشی سود حسابداری و جریان های نقدی عملیاتی.
 - ۴) بررسی تأثیر محتوای اطلاعاتی صورتهای مالی بر قیمت سهام.
- با توجه به اهمیت کیفیت اطلاعات حسابداری بویژه سود حسابداری، به نظر می رسد انجام مطالعات بیشتر و با در نظر گرفتن جوانب دیگر به روشن شدن موضوع کمک نماید. بررسی تک تک عوامل تأثیر گذار بر محتوای اطلاعاتی سود، بررسی نقش و جایگاه حسابرسی درارایه اطلاعات با کیفیت می تواند موجبات درک بیشتر مفهوم و اهمیت محتوای اطلاعاتی سود را فراهم آورد. لذا پیشنهاد می شود که موارد زیر مورد بررسی قرار گیرد:
- ۵) بررسی رابطه بین محتوای اطلاعاتی سود حسابداری و استقلال حسابرس
 - ۶) بررسی رابطه بین محتوای اطلاعاتی سود و هزینه سرمایه
 - ۷) بررسی تأثیر محافظه کاری بر پیش بینی سود شرکتها توسط مدیران

منابع

- (۱) مشایخی، بیتا، محمدآبادی و حصارزاده، (۱۳۸۸)، "تأثیر محافظه کاری بر پایداری سود"، فصلنامه **بررسیهای حسابداری و حسابرسی**، شماره ۵۶.
- (۲) خانلاری، م، (۱۳۸۹)، "بررسی محتوای اطلاعاتی عایدات حسابداری محافظه کارانه و غیر محافظه کارانه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
- (۳) سدید، م، (۱۳۸۷)، "اثر محافظه کاری بر کیفیت سود و بازده سهام"، **رساله دکتری**، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- (۴) کردستانی، غ. و امیریگی لنگرودی، ح، (۱۳۸۷)، "محافظه کاری در گزارشگری مالی"، **بررسی های حسابداری و حسابرسی**، تابستان ۱۳۸۷، دوره ۱۵، شماره ۵۲، ۸۹-۱۰۶.
- (۵) محمودزاده باغبانی، س، (۱۳۸۸)، "بررسی حاکمیت شرکتی با محافظه کاری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **پایان نامه کارشناسی ارشد**، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز.
- (۶) مهرانی، ک، حلاج، م. و حسینی، ع، (۱۳۸۸)، "بررسی محافظه کاری در سود حسابداری و رابطه آن با ارقام تعهدی در بورس اوراق بهادار تهران"، **تحقیقات حسابداری**، شماره ۳.

- 7) Balachandran, S. V. & Mohanram, P. S., (2006), Conservatism and the Value Relevance of Accounting Information: **Unpublished working paper, Colombia University.**
- 8) Bandyopadhyay, S., Chen, C., Huang, A. G. and Jha, R., (2009), "Accounting Conservatism and the Trade off Between Relevance and Reliability of current Earnings", <http://www.ssrn.com>.
- 9) Collins, D., Maydew, E. & Weiss, I., (1997), "Changes in the Value -relevance of Earning and Book values Over the Past Forty years", **Journal of Accounting and Economics**, Vol. 24, PP. 39-67.
- 10) Dimitriosv, kousenidis, Anestis C. Ladas, Christos I. Negakis, (2009), "Value relevance of Conservative and non-Conservative Accounting Information", <http://www.ssrn.com>.
- 11) Givoly, D. & Hayn, C., (2000), "The Changing Time-series Properties of Earning, Cash flows and Accruals: Has Financial Reporting become more Conservative?", **Journal of Accounting of Economics**, Vol. 29, PP. 287-320.

- 12) Watts, R. L., (2003a), "Conservatism in Accounting Part I: Explanations and Implications", **Accounting Horizons**, Vol. 17, No. 3, PP. 207-221.

Surveying Effect of Reporting Conservatism Levels on the Information Content of Earnings in Tehran Stock Exchange

Abstract

The purpose of this study, the effect of financial reporting conservatism levels on the information content of earnings and explain their impact on stock prices of companies in Tehran Stock Exchange is accepted. Conservative measure of the model Givoly and hayne(2000) and information content of accounting profit of two Olson (1995) and Collins(1994) model has been used. The statistical population of companies in Tehran Stock Exchange is accepted. Using the systematic elimination of 90 companies during the period \rightarrow 2005 to 2009 has been selected. The research to test the hypothesis of multivariate linear regression and non-parametric test Kruskal - Wallis was used. The use of conservative approaches to explain and interpret the stock price does not affect accounting earnings. The first hypothesis test results financial reporting conservatism levels are affect on information content of accounting earnings. The level of conservatism in Iran country financial reports investor's ability to predict future earnings based on current income may affect. The second hypothesis test results indicate Reporting Conservatism levels are no effect on stock prices of companies.

Key words: Conservatism, Information content of Accounting Earnings, Stock price.